

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY

International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL
January-2019 Special Issue -90 (B)

महाराष्ट्रातील प्रादेशिक विषमता

Chief Editor -
Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi),
MGV'S Arts & Commerce College,
Yeola, Dist - Nashik [M.S.] India

This Journal is indexed in :

- University Grants Commission (UGC)
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

Principal
Mahatma Gandhi Arts,
S. WATIDHAN PUBLICATIONS
N. P. Commerce College,

महाराष्ट्रातील प्लास्टिक बंदी व पर्यावरणाचा असमतोल

१. प्रा. डॉ. विजय गोरडे, भूगोल विभाग १,

vijaygorde11@gmail.com, mob.no. 9766113711

महात्मा गांधी कला, विज्ञान व स्व. न. पं वाणिज्य महाविद्यालय, आरमोरी, जि. गडचिरोली.

२. प्रा. डॉ. रवी रणदिवे,

भूगोल विभाग २, गो. वा. महाविद्यालय, नागभिड, जि. चंद्रपूर.

३. प्रा. पराग मेश्राम, भूगोल विभाग ३,

महात्मा गांधी कला, विज्ञान व स्व. न. पं वाणिज्य महाविद्यालय, आरमोरी, जि. गडचिरोली.

सारांश :-

प्लास्टिकचा शोध १९ व्या शतकाच्या सुरुवातीच्या न्यूयॉर्क (अमेरिकेमध्ये) मध्ये लागला आणि काही दशकांमध्येच प्लास्टिकचा वापर आपल्या दैनंदिन व्यवहारात होऊ लागला. आणि आता तर प्लास्टिक आपल्या जीवनाचा अविभाज्य भाग झालेला आहे. पण ह्या प्लास्टिकचे जसे उपयोग आहेत, त्यापेक्षा शतपटीने त्याचे अनेक गंभीर दुष्परिणाम आहेत. प्लास्टिकच्या विघटनास ३०० ते ५०० वर्षे लागत असल्याने प्लास्टिकचे संकट निर्माण झालेले आहे. पर्यावरणाच्या सुरक्षिततेचा विचार करून महाराष्ट्र राज्य सरकारने २३ जुन २०१८ ला पूर्णतः प्लास्टिक बंदी करण्याचा निर्णय घेतला. ज्यामध्ये बंदी घालण्यात आलेले प्लास्टिक, बंदी नसलेले, प्लास्टिकवर कारवाई होणारी ठिकाणे, शिक्षा इत्यादी बदल कायदा तयार केलेला आहे. ज्यामध्ये अविघटनशील कचरा (नियंत्रण) अधिनियम २००६ नुसार सरकारने महाराष्ट्रामध्ये प्लास्टिक तसेच थर्माकोल उत्पादन, साठवण, वापर, विक्री इत्यादीच्या वापरावर पूर्णतः बंदी घातली आहे. आज घडली प्लास्टिकचा वापर इतक्या मोठ्या प्रमाणात आणि वारंवार होतो आहे की त्यामुळे पर्यावरणाचा समतोल पूर्णपणे बिघडला आहे. आणि याचे अतोनात गंभीर परिणाम प्राणी आणि मनुष्याच्या आरोग्यावर दिसून आले आहेत.

प्रस्तावना :-

प्लास्टिक प्रदुषणाला भूमीवरील विभिन्न प्रकारच्या प्लास्टिक सामुग्रीच्या संचयनाच्या रूपात परिभाषित केले जाते. प्लास्टिक मुळरूपात एक सिंथेटिक पॉलीमर आहे. ज्यामध्ये अनेक कार्बनिक व अकार्बनिक घटक असतात आणि जे मुख्यतः ओलेफिन सारख्या पेट्रोकेमिकल्स पासून प्राप्त होतात. प्लास्टिक स्वस्त असल्याने त्याचा मोठ्या प्रमाणावर उपयोग केला जातो. ज्याने आपल्या भूमीचा मोठा भाग व्यापलेला आहे. जो सामान्यपण विघटीत न होता जमीन व मृदेला प्रदुषित करतो.

प्रत्येक वर्षी जगात जवळपास १०० मिलियन टन प्लास्टिकचे उत्पादन होते व ज्यामध्ये २५ मिलियन टन नष्ट न होणारे प्लास्टिक पर्यावरणात जमा होते. जगात जवळपास ७०,००० टन प्लास्टिक महासागर व सागरात फेकून दिल्या जाते. ज्याचा प्रभाव सागरी जीव व सागरी पर्यावरणावर झालेला दिसतो.

प्लास्टिक सामुग्रीला मुख्यतः थर्मोप्लास्टिक आणि थर्मोसेटिंग पॉलीमरच्या रूपात वर्गीकृत केल्या जाते. प्लास्टिकमध्ये मुख्यतः एथिलीन ऑक्साइड, झायलीन व वेंझेन यासारखे रासायनिक विपारी पदार्थ असतात. जे पर्यावरणावर हानिकारक प्रभाव टाकतात. यांना नष्ट करणे कठीण असून ते सजिव प्राण्यांना नुकसान पोहचवितात.

प्लास्टिक बॅगपासून होणारं पर्यावरणाचं नुकसान आज सर्वांनाच माहित आहे. जगात आज निव्वळ प्लास्टिकच्या वापरापासून होत नसेल इतकं नुकसान केवळ प्लास्टिक बॅग (थैली किंवा पातळ पिशवी) च्या वापरामुळे होत आहे. प्लास्टिकची पिशवी निर्माण झाल्यानंतर ती नष्ट होण्यासाठी सुमारे हजार एक वर्षे लागतात.